

Η ιστορία των βραβείων Νόμπελ

Επιστήμες, Τέχνες & Πολιτισμός / Ιστορία, Αρχαιολογία, Παλαιογραφία, Στρατιωτικά & Εθνικά θέματα / Κοινωνιολογικά (κοινωνική πρόνοια & οικογενειακά θέματα) / Σαν σήμερα για να μην ξεχνιόμαστε... (ιστορικά γεγονότα & Παγκόσμιες ημέρες)

Τα βραβεία Νόμπελ είναι τα πιο προβεβλημένα βραβεία στον κόσμο και σημείο αναφοράς για άλλες ανάλογες προσπάθειες που ακολούθησαν. Θεσμοθετήθηκαν το 1895 με τη διαθήκη του σουηδού επιχειρηματία και εφευρέτη Άλφρεντ Νόμπελ...

A Nobel Prize Medal in Stockholm, Sweden, December 8, 2007.

Τα βραβεία Νόμπελ (ορθή προφορά Νομπέλ) είναι τα πιο προβεβλημένα βραβεία στον κόσμο και σημείο αναφοράς για άλλες ανάλογες προσπάθειες που ακολούθησαν. Θεσμοθετήθηκαν το 1895 με τη διαθήκη του σουηδού επιχειρηματία και εφευρέτη Άλφρεντ Νόμπελ (1833-1896). Ανακοινώνονται κάθε χρόνο τον Οκτώβριο (3 - 10 Οκτωβρίου το 2016) και απονέμονται (από το 1901) στις 10 Δεκεμβρίου, επέτειο θανάτου του Νόμπελ.

Τα βραβεία είναι πέντε τον αριθμό (Φυσικής, Χημείας, Ιατρικής και Φυσιολογίας, Λογοτεχνίας και Ειρήνης), ενώ ένα έκτο, αυτό των οικονομικών, προστέθηκε το 1968, με χορηγό την Τράπεζα της Σουηδίας, που απλώς φέρει την ονομασία «Νόμπελ», χωρίς να σχετίζεται με τη βούληση του Άλφρεντ Νόμπελ. Φέρει τον τίτλο «Βραβείο Οικονομικών Επιστημών της Τράπεζας της Σουηδίας στη μνήμη του Άλφρεντ Νόμπελ».

Το κάθε βραβείο συνίσταται σ' ένα χρυσό μετάλλιο, ένα δίπλωμα που αναγράφεται το αιτιολογικό της απονομής κι ένα χρηματικό ποσό (830.000 ευρώ, το 2016), που ποικίλλει ανάλογα με τα έσοδα του Ιδρύματος Νόμπελ, θεματοφύλακα των βραβείων. Η απονομή γίνεται στη Στοκχόλμη και στο Όσλο για το Νόμπελ Ειρήνης.

Ο Άλφρεντ Νόμπελ (1833-1896) υπήρξε μία από τις σημαντικότερες προσωπικότητες του 19ου αιώνα. Χημικός, μηχανικός, εφευρέτης και επιχειρηματίας απέκτησε 350 πατέντες, με πιο γνωστές αυτές για την ανακάλυψη της δυναμίτιδας και του πυροκροτητή. Ως επιχειρηματίας δραστηριοποιήθηκε κυρίως στην πολεμική βιομηχανία.

Παρόλο που διαπνεόταν από φιλειρηνικά συναισθήματα και ήλπιζε ότι η καταστρεπτική δύναμη των εφευρέσεών του θα μπορούσε να συντελέσει στο να δοθεί ένα τέλος στους πολέμους, έβλεπε με απαισιοδοξία το μέλλον του ανθρωπίνου γένους. Οι διαπιστώσεις του αυτές, αλλά και σχόλια του Τύπου που τον χαρακτήριζαν «Έμπορο του Θανάτου», τον οδήγησαν να φροντίσει την υστεροφημία του.

Με τη διαθήκη του της 27ης Νοεμβρίου 1895, ένα χρόνο πριν από το θάνατό του, διέθεσε το 94% της τεράστιας περιουσίας του για να υλοποιηθεί αυτό που θεωρείται σήμερα η μεγαλύτερη τιμητική διάκριση στον κόσμο: Το Βραβείο Νόμπελ. Στη διαθήκη ορίζεται ότι «τα βραβεία θα δίνονταν κάθε χρόνο, σε όσους κατά τον προηγούμενο χρόνο θα είχαν προσφέρει τη μέγιστη ωφέλεια στην ανθρωπότητα» στους τομείς της φυσικής, της χημείας, της φυσιολογίας και ιατρικής, λογοτεχνίας και ειρήνης. Με την ίδια διαθήκη συστήθηκε το «Ίδρυμα Νόμπελ» (29 Ιουνίου 1900), που φροντίζει για τη σωστή εκπλήρωση των όρων της, σύμφωνα με τη βούληση του διαθέτη.

Τα πρώτα βραβεία Νόμπελ απονεμήθηκαν στις 10 Δεκεμβρίου 1901, την πέμπτη επέτειο από το θάνατο του Άλφρεντ Νόμπελ. Οι βραβευθέντες ήταν: ο γερμανός φυσικός Βίλχελμ Ρέντγκεν, Νόμπελ Φυσικής, για την ανακάλυψη των ακτίνων Χ, ο ολλανδός χημικός Γιάκομπους βαν'τ Χοφ, Χημείας, για την ανακάλυψη των νόμων της χημικής δυναμικής και ωσμωτικής πίεσης στα διαλύματα, ο γερμανός γιατρός Εμίλ φον Μπέρινγκ, Ιατρικής – Φυσιολογίας, για το έργο του που αφορούσε τη χρήση του ορού ως θεραπευτικού μέσου, ο γάλλος ποιητής Σιλί Πριντόμ, Λογοτεχνίας, ο ελβετός έμπορος Ερρίκος Ντινάν και ο γάλλος ειρηνιστής Φρεντερίκ Πασί, που μοιράστηκαν το Νόμπελ Ειρήνης, για την ίδρυση του Ερυθρού Σταυρού ο πρώτος, και τους αγώνες του για την εμπέδωση της διεθνούς ειρήνης ο δεύτερος.

Οι γενικές αρχές που διέπουν την απονομή των βραβείων διατυπώθηκαν από τον ίδιο τον Νόμπελ στη διαθήκη του, ενώ το 1900 συμφωνήθηκε η θέσπιση συμπληρωματικών διατάξεων (ερμηνευτικών, διαχειριστικών και διοικητικών), μεταξύ του Ίδρυματος Νόμπελ και των στενών συγγενών του διαθέτη.

Σύμφωνα με τη διαθήκη του Νόμπελ, τα βραβεία φυσικής και χημείας απονέμονται από τη Βασιλική Σουηδική Ακαδημία Επιστημών, το βραβείο της φυσιολογίας – ιατρικής από το Ινστιτούτο Καρολίνσκα της Στοκχόλμης, το βραβείο της Λογοτεχνίας από τη Σουηδική Ακαδημία και το βραβείο της Ειρήνης από πενταμελή επιτροπή, η οποία εκλέγεται από τα νορβηγικά νομοθετικά σώματα («Στόρτινγκ»). Ο διαθέτης είχε εκφράσει «την επιτακτική επιθυμία κατά την απονομή των βραβείων να μη λαμβάνεται καθόλου υπόψιν η εθνικότητα των υποψηφίων, αλλά να απονέμεται το βραβείο στον καλύτερο, ανεξαρτήτως εάν είναι Σουηδός ή όχι». Το Ίδρυμα Νόμπελ δεν ασχολείται με την ανάδειξη των υποψηφιοτήτων, τις συζητήσεις και τις αποφάσεις των επιτροπών και γενικά με τη διαδικασία απονομής των βραβείων, αλλά φροντίζει μόνο το οικονομικό σκέλος του βραβείου και τη διοικητική υποστήριξη των αρμόδιων επιτροπών.

Ένα βραβείο είτε δίνεται ολόκληρο σ' ένα μόνο πρόσωπο, είτε μοιράζεται σε δύο ή τρία πρόσωπα. Μπορεί να δοθεί βραβείο περισσότερες από μία φορές στο ίδιο πρόσωπο. Δεν είναι δυνατόν να προταθεί μεταθανάτια ένα πρόσωπο για βράβευση, αν όμως η πρόταση για βράβευσή του έγινε κανονικά (πριν από τον θάνατό του), η βράβευση μπορεί να γίνει μεταθανάτια, όπως συνέβη στις περιπτώσεις του Νταγκ Χάμαρσκγκελντ (Ειρήνης, 1961), του Έρικ Κάρλφελτ (Λογοτεχνίας, 1931) και του Ραλφ Στάινμαν (Ιατρικής, 2011).

Αν ο βραβευόμενος αποποιηθεί ή δεν παραλάβει το βραβείο του μέσα σε ορισμένη προθεσμία, το χρηματικό ποσό επιστρέφεται στο ίδρυμα. Έχουν σημειωθεί αποποιήσεις βραβείων Νόμπελ στην ιστορία τού θεσμού (χαρακτηριστικότερη αυτή του Ζαν-Πολ Σαρτρ το 1964) και, σε μερικές περιπτώσεις, οι κυβερνήσεις μερικών χωρών με ολοκληρωτικά ή αυταρχικά καθεστώτα, έχουν απαγορεύσει στον βραβευόμενο να δεχθεί το Βραβείο Νόμπελ. Παρ' όλ' αυτά, ο βραβευόμενος καταχωρίζεται στη βίβλο των κατόχων Βραβείων Νόμπελ, με την παρατήρηση «δεν αποδέχθηκε το βραβείο».

Είναι δυνατόν να μην γίνει απονομή του βραβείου για μία χρονιά, αν δεν υπάρξει υποψήφιος άξιος βράβευσης σύμφωνα με το πνεύμα της διαθήκης του Νόμπελ ή αν η παγκόσμια κατάσταση εμποδίζει τη συγκέντρωση των απαραίτητων πληροφοριών κατά χώρα για τη λήψη απόφασης, όπως έχει συμβεί κατά τη διάρκεια των δύο παγκόσμιων πολέμων.

Οι απονομές των Νόμπελ Φυσικής, Χημείας και Ιατρικής είναι οι λιγότερο αμφιλεγόμενες, ενώ αντίθετα εκείνες της Λογοτεχνίας και της Ειρήνης, λόγω της φύσης των δύο αυτών τομέων, υπήρξαν σε μεγαλύτερο βαθμό αντικείμενο έντονων αντιπαραθέσεων και αμφισβητήσεων.

Η Ελλάδα, στην υπερεκατονταετή ιστορία του θεσμού, έχει κατακτήσει δύο Νόμπελ Λογοτεχνίας με τον ποιητή Γιώργο Σεφέρη (1963) και τον ομότεχνό του Οδυσσέα Ελύτη (1979).

Πηγή: [sansimera.gr](https://www.sansimera.gr)